

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

СЕРБСКИ НАРОДНИ ЛИСТ

(1835–1848)

Каталог изложбе

Нови Сад, 2010

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

КАТАЛОЗИ ИЗЛОЖБИ

173

АУТОР КАТАЛОГА И ИЗЛОЖБЕ

Силвија Чамбер

Библиотека Матице српске приредила је изложбу поводом 175 година од првог броја Србског народног листа, објављеног 1. јула 1835. године. Изложба је отворена од 4. јуна до 2. јула 2010. године у витринама испред Свечане сале Матице српске, а коришћена је грађа из збирки Библиотеке Матице српске и Рукописног одељења Матице српске. Испод сваке каталошке јединице уписана је сигнатура.



Генерал-лейтенант Степан Степанович Степанович, командир 1-го Сербского Стрелкового Батальона, в 1813 году. Рисунок работы гравировщика М. М. Мухоморова.

Насловна страна првог броја 1835.

Списаније ово содржаваће у себи из страни Листова извађену и собствени наши додатци умножену језгру свега онога што ће сваком на изображеније и увеселеније срдца, на просвештеније ума, на распрострањеније вежества и познанија служити. Изузимјући верословне и политичке предмете, содржаваће *Лист* наш многоразличне предмете из сваке струке наука, најпаче: кратка, но једра, описанија земаља, предела, места, развалина, зданија, столпова и споменика – описанија различити нрода, славни мужева, жена, знатни прикљученија и вообште што је из Историје највише паметодостојно и знати вредно; – из Јестествословија даваће се описанија и разсужденија о зверињама, многоразличитим прорастенијама и сваким Јестества знаменитостима, описиваће се све што се знатно у трговинама, у занати и алати, у художествима и измишљенијама сбивало и сад се сбива; – нова путешествија, нова изобретенија, која су на суву ил на мору, на поврхности земље или у дубини њеној, или чак у висини небеској учињена или се учинила буду. Биће ту често и лепа гдикоја басна и приповедка, и загонетка – Особито ће у свему и свагда призреније имати се на народња славенска, најпаче пак наша сербска прикључњенија, и да свенародној Сербској потребиности соотвествује. – Описани предмети биће понајвише у дервету или на камену изрезати и у образу своме на *Листу* печатани тако да ће сваки табак четири-пет, и цело изданије преко две стотине различни образа у себи содржавати, и тако предмете не само описати него и очима видити дати.

Сербскій Народный Листъ почео је излазити 1 јула 1835 године у Пешти, која је од краја двадесетих година, нарочито после оснивања Матице српске, постала главно духовно средиште српско. Лист је био намењен широкој публици српској, и на челу су му стајали стихови Фридриха Великог, које је превео и дотерао Доситеј Обрадовић, стихови који казују цео један програм непосредне и практичне националне акције:

*Превелика мудрост и ученост нек' на небу стоји
Просветити друге, то су труди моји.*

Сербскій Народный Листъ је ставио себи у задатак, у првome реду, да српском народу улије „вкус за добро и лепо, свето и полезно што је“, и да развија идеје словенске солидарности код свију Словена, „браће од једне мајке, најславније Славије“. Чланци су били популарно писани, са редовном моралном поуком, и намењени у почетку широј публици.

Јован Скерлић

У развиту *Сербског народног листа* дају се лепо разликовати две фазе: прва је трајала годину дана, кроз 1835, и овамо се може узети као прелазна фаза, која чини друго годиште *Листа* 1837, године; друга фаза је трајала од 1838. године до краја излажења *Листа*. (...) Године 1838, 1839, 1840. и 1841. изразито припадају првом делу друге фазе. (...) Неколико следећих година су преломне: носе у себи латентну тежњу да се ослободи од Pfening Magazin-ског духа. (...) Тек око 1845. године награђено је Павловићево одушевљење и труд. Те године, слободно се може рећи, ишчаурио се лист из старе своје љуске, издигао се на доста лепу висину и на њој се задржао до краја.

Марко Малетин

Чини се, међутим, да је *Сербски народни лист* имао четири фазе у свом излажењу. Прва фаза трајала је 1835–1837, када је био сасвим у стилу *Пфенинг магазина*. У другој фази, 1838–1841, под утицајем Арнотовог *Магазина* почео је да напушта подржавање ревијалне штампе. Од 1842–1844, сада под утицајем *Пештанско-будимског скоротече* у њему је превагнуо књижевни лист, а ревијална штампа се тек назирала. У четвртој фази, 1845–1848. *Лист* је био искључиво недељно књижевно гласило. Овако зокружена периодизација *Сербског народног листа* показује његов развојни пут од недељне забавно-поучне ревије до књижевног гласила.

Лазар Чурчић

У почетку изразито неоригиналан, под утицајем *Pfennig Magazin*-а, који је излазио у Лајпцигу, касније, нарочито од средине четрдесетих година, *Сербски народни лист* напредовао је под утицајем мађарске журналистике, тако да „све карактеристичне, иоле важније тренутке“ у његовом развоју „можемо у стопу пратити“ и код неких мађарских листова, нарочито код *Garsos Tár*-а и *Fillértár*-а. Када је почео да излази, *Лист* није био друго до илустровани орган за популарисање ботанике и зоологије. Касније су чланци из ботанике и зоологије били ређи, док се сасвим нису изгубили, а уместо њих све више простора заузимала су штива из лепе књижевности и чланци који су се тицали важнијих културних догађаја и установа. Поука и забава у *Листу* је увек била доста заступана, али су често саопштавани и текстови филозофске садржине.

Василије Ђ. Крестић

Ми бисмо рекли да је Павловић и те како знао шта хоће и да је имао веома јасан и смишљен програм, само га није смео сувише јавно показивати. А тај програм је био словенски, богат и разноврстан. Само га је требало сагледати, скоро открити. Онда ће се видети да је Павловић све радио по ваљано

смишљеном плану, али вешто скривеном. План за поучни наивни лист је испуњавао јавно, а словенски садржај је уплитао у основни да се цензура не би досетила шта он у ствари даје својим читаоцима.

Већ у другом броју, не у првом, који је сасвим безбојан и безазлен, налазимо уводну песму *Листу нашем*. То је програмска песма и показује праве Павловићеве намере.

Ђорђе Живановић

Највећи значај листа је у томе што даје целовитију слику о тадашњој српској књижевности, посебно о књижевности Срба у Угарској. Види се да су у листу били заступљени сви жанрови: поезија, која је у првим годиштима чисто одијског типа, класичког и псеудокласичког типа и размера, затим проза, књижевна критика, ту и тамо с теоријским захватима и полемичким карактером. Следе фрагменти старе српске књижевности, те микроструктуре: бајке, басне, пословице, анегдоте, афоризми, загонетке.

Здравко Малбаша

Иако се у Давидовићевим „Новинама србским“ налазе неке информације из области природних наука, тек је Теодор Павловић у свом „Сербском народном листу“ у Пешти (1835–1848) почео у већој мери да упознаје српску читалчку публику са појмовима из природе. Први пут су српски читаоци тада имали прилику да на цртежу виде егзотичне животиње и биљке, зато што је уредник прибављао из Лајпцига клишеа, односно бакрорезе за илустрације. Те чланке енциклопедијског карактера такође је преносио из немачких и мађарских тзв. „пфенинг-магазина“, али их је прилагођавао потребама наше публике. У другој фази „Сербски народни лист“ се више бавио књижевним темама, али се и даље могу пратити догађања у области природних наука тог времена.

Душан Попов

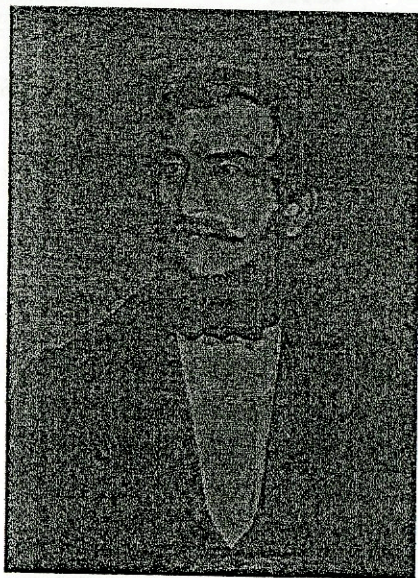
ДЕЛА

1. СЕРБСКІЙ народній листъ / [учредникъ и издатель
Ѳеодоръ Павловичъ]. - Год. 1, бр. 1 (1. јул 1835) - год. 13,
бр. 13 (1848). - Будим : Писмени кр. Свеучилишта, 1835-
1848. - 29 ст
Недељно. - Није излазио 1836. године. Од бр. 1/1837.
штампа се у Пешти у Печатњи Ј. Бајмела; од бр. 4/1839
писмени Кр. Свеучилишта Пештанског и од бр. 1/1845.
писмени Ј. Бајмела и Козма. Прве четири године излажења
бројеви су имали прилоге - песме, литографије, садржај.
РПСр III 1 Год. 11 Год. 13 1846 бр. 1-50+дод.<садржај>

ЛИТЕРАТУРА

2. Историјски преглед српске штампе / Јован Скерлић. -
Београд : Српско новинарско удружење, 1911. - V, 81 стр.,
[9] листова с таблама (фотогр.)
III 430269
3. Теодор Павловић. [1] / Марко Малетин.
У: Гласник Историског друштва у Новом Саду. - ISSN 1451-
2688. - Књ. 8, св. 3 (22) (1935), стр. 371-396.
П II 24,10616
4. Књижевност у Српском народном листу / Здравко
Малбаша. - Нови Сад : Матица српска, [1979]. - Стр. 149-
180
П. о.: Зборник за славистику / Матица српска, Одељење за
књижевност и језик; бр. 17, 1979.
III 421489

13. Србски народни лист Теодора Павловића и почетак српске ревијалне штампе / Лазар Чурчић.
У: Теодор Павловић и његово доба. - Нови Сад : Матица српска, 1988. - Стр. 21-48.
III 95241



Теодор Павловић, уредник Србског народног листа

14. Природне науке у Павловићевом „Србском народном листу“ / Душан Попов. - Нови Сад : Српска академија наука и уметности, Огранак : Универзитет : Матица српска, 1995. - Стр. 239-244
П. о.: Зборник радова научног скупа Природне и математичке науке у Срба у 18. и у првој половини 19. века, Нови Сад, 26-27. јуни 1995.
III 421121

15. Пречани и Шумадинци / Петар В. Крестић. - Београд :
Историјски институт САНУ ; Нови Сад : Матица српска,
1996. - V, 166 стр.

III 414526

16. Изабрани текстови Теодора Павловића / [приредио] Петар
В. Крестић ; уредник Тибор Живковић. - Београд :
Историјски институт, 2007. - 340 стр., [8] стр. с таблама

III 452253

3726

Handwritten manuscript in Cyrillic script, likely a letter or document, with some red markings and a circular stamp at the top left.

*Прва страна писма Саве Текелије о помоћи Сербском народном
листу*

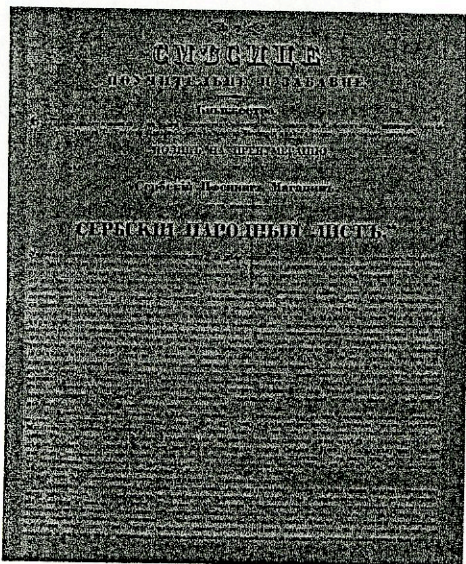
17. „Позивъ на пренумерацију на Сербскій пфенингъ магацинь
подъ именемъ Сербскій народній листъ“

У: Новине србске. – Год. 2 № 1 (5. јануарја 1835)

РПСр фол 6/1835. 1

ФАКСИМИЛИ И ФОТОГРАФИЈЕ

1. Теодор Павловић
2. Писмо Саве Текелије о помоћи за „Србски народни лист“, писано Теодору Павловићу у Араду 17. XII 1835.
РОМС 3.726
3. Писмо Михаила Трандафиловића о претплати на „Србски народни лист“, писано Теодору Павловићу у Чакову 1. IX 1848.
РОМС 3.678
4. Писмо Антона Назаревића о сарадњи на „Србском народном листу“, писано Теодору Павловићу у Лавову 4. III 1837.
РОМС 2.470



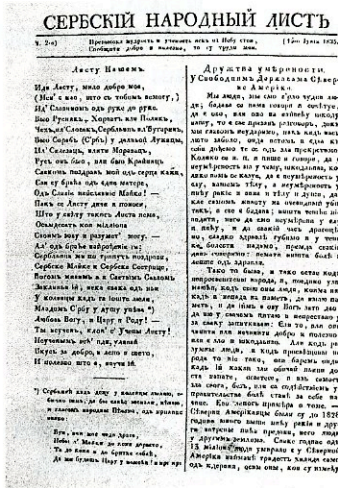
Позив на пренумерацију за Србски народни лист

5. Писмо Стефануса Млинарића о претплаћивању на „Летопис“ и „Сербски народни лист“ за илирску младеж у Загребу, писано Теодору Павловићу у Будимпешти 15. XII 1836.

РОМС 2.065

6. Писмо Самуила Маширевића о обавештењу о помоћи Саве Текелије „Сербском народном листу“, писано Теодору Павловићу у Темишвару 3. X 1835.

РОМС 1.970



Стиховани уводник Србског народног листа Теодора Павловића

7. Писмо Ивана Миковића о захвалности на слању листа, писано Теодору Павловићу у Загребу, 26. IV 1839.

РОМС 561

8. Писмо Алојзија Бабукића о питању штампања „Србског народног листа“ латиницом, писано Теодору Павловићу у Загребу 18. листопада 1838.

РОМС 40

СЕРБСКИ НАРОДНИ ЛИСТ
1835—1848

ИЗДАВАЧ

Библиотека Матице српске
Нови Сад
Матице српске 1

УРЕДНИК

Миро Вуксановић

АУТОР КАТАЛОГА

Силвија Чамбер

ПРИПРЕМА

Оливера Михајловић
Слађана Субашић

УМНОЖАВАЊЕ

Јелена Керенец

ПОВЕЗ

Милорад Родић

ТИРАЖ

50 примерака